

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS HAAZINU • MAAMAR 1

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי יערוף...

“Give ear, O heavens, and I will speak; and
let the earth hear the words of my mouth”

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/likkutei-torah/haazinu/1/

1 האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי יערוף כמטר לקחי וגוי. הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן ויבא כגשם לנו (בהושע סי' ו') והקב"ה השיבה כהוגן אהיה כטל לישראל.

"Give ear, O heavens, and I will speak; and let the earth hear the words of my mouth. My teaching shall drop like the rain," etc. Now, our Sages, of blessed memory, said: The Congregation of Israel (Knesses Yisrael) asked improperly, "And He will come to us like the rain" (in Hosea, chapter 6), and the Holy One, blessed be He, answered her properly, "I will be like the dew to Israel."

להבין משל ומליצה דברי חכמים מה שהם המשילו השראת הקב"ה על כנס"י [כנסת ישראל] לגשם או לטל וההפרש שבין גשם לטל הענין כי הנה תשובה קדמה לעולם.

To understand "a parable and a figure, the words of the wise": that they likened the resting of the Holy One, blessed be He, upon the Congregation of Israel to rain or to dew, and the difference between rain and dew. The explanation is this: behold, teshuvah (return) preceded the world.

וביאור ענין תשובה וגם מה שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] נמצא כל ימיו בתשובה איך הוא כל ימיו. הנה עיקר התשובה הוא כמ"ש והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה (בקהלת סי' י"ב).

And the explanation of the matter of teshuvah, and also of what our Sages, of blessed memory, said, "It turns out that all his days are [spent] in teshuvah": how is it all his days? Now, the essence of teshuvah is as it is written, "And the spirit shall return (tashuv) to Elokim who gave it" (in Ecclesiastes, chapter 12).

וביאור הדבר הנה אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה אתה יצרתה ואתה נפחתה בי.

And the explanation of the matter: now, we say, "The soul that You gave within me is pure; You created it, You formed it, and You breathed it into me."

פי' נפחתה הוא בחי' הבל העליון להיות נפרד דבר ויש בפני עצמו כאדם הנופח ההבל מפיו שההבל נעשה נפרד לעצמו

The meaning of "You breathed it" is the level of the supernal breath, so as to be separate, a thing and an entity in its own right, like a person who blows breath from his mouth, so that the breath becomes separate, by itself.

וכן אצל הנשמה כתיב ויפח באפיו נשמת חיים והוא בחי' רוח פיו ומוצא פי' ה' וכמ"ש

And so too regarding the soul, it is written, "And He breathed into his nostrils a soul of life"; and this is the level of "the spirit of His mouth" and "what comes forth from the mouth of Havayah," as it is written,

כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם ומוצא היינו בצאתו מהעולם אל הגילוי וע' בזהר פ' תזריע (דמ"ז ע"ב).

"For by everything that comes forth from the mouth of Havayah does man live." And motza ("what comes forth") means its coming out from concealment into revelation. And see the Zohar, Parshas Tazria (folio 47b).

אבל בחי' בראתה הוא כמשל בחי' המחשבה שהיא עודנה בהעלם ומתאחדת עם הנפש. והנה פרט ארבעה דברים בנשמה בצאתה מהעולם אל הגילוי להתלבש בגוף.

But the level of "You created it" is, by way of analogy, like the level of thought, which is still in concealment and is united with the soul. Now, [the blessing] specified four things in the soul as it goes out from concealment into revelation to be enclothed in the body:

נתת בראתה יצחרתה נפחתה לפי שמקור חוצבה הוא הגבה למעלה וכדי שתרד פלאים להתלבש בגוף צריכה להתצמצם ולהתפשט בכמה מיני צמצומים והתפשטות.

"You gave," "You created it," "You formed it," "You breathed it." For the source from which it was hewn is exceedingly high above, and in order for it to descend wondrously [low] to be enclothed in a body, it must contract itself and expand itself through many kinds of contractions (tzimtzumim) and expansions.

ודרך כלל נחלקים לדי' בחי' כמ"ש (באיוב ס"י כ"ח) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ויאמר לאדם.

And in general they divide into four levels, as it is written (in Job, chapter 28), "Then He saw it and declared it; He prepared it and also searched it out. And He said to man."

שעד שבאה לכלל ויאמר לאדם דהיינו להתלבש בגוף צריך בתחלה להיות בחי' ראה ויספרה וכו'

For before it comes to the state of "And He said to man," that is, to be enclothed in a body, there must first be the level of "He saw it and declared it," etc.,

שהם ד' בחי' צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות כנגד ד' אותיות הוי"ה וע"ז מורה ג"כ שם הוי"ה שהיו"ד בחי' צמצום והה"א הוא בחי' התפשטות אורך ורוחב והוי"ו הוא המשכה כו'

which are four levels: contraction and expansion, drawing-down and expansion, corresponding to the four letters of Havayah. And this is also what the Name Havayah indicates: the yud is the level of contraction, the hei is the level of expansion in length and breadth, and the vav is drawing down, etc.,

כנודע (וע' מענין אז ראה כו' במדרש רבה ר"פ כי תשא פ"מ ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] ר"פ בראשית ובזהר נזכר פסוק זה ח"א [חלק א'] דף ה' סע"א [סוף עמוד א'] ודקצ"ט א'.

as is known. (And see on the matter of "Then He saw it," etc., in Midrash Rabbah, at the beginning of Parshas Ki Sisa, chapter 40, and in the Likkutei Torah of the Arizal, at the beginning of Parshas Bereishis. And in the Zohar this verse is mentioned: Part I, folio 5, end of side a, and folio 199a;

ח"ב [חלק ב'] דר"ו ב' ח"ג [חלק ג'] קי"א ב' בפסוק ויאמר לאדם בח"א [בחלק א'] דע"ט סע"א [סוף עמוד א'] וזהו כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

Part II, folio 206b; Part III, 111b; and the verse "And He said to man," in Part I, folio 79, end of side a.) And this is [the meaning of] "For Havayah's portion is His people; Jacob is the cord of His inheritance."

פ"י שהנשמה היא חלק הוי' עצמו שיורדת דרך צמצום והתפשטות כו' כמו שם הוי' עד שבאה להתלבש בבחי' יעקב חבל נחלתו הוא הגוף

That is, the soul is a portion of Havayah Himself, which descends by way of contraction and expansion, etc., like the Name Havayah, until it comes to be enclothed in the level of "Jacob, the cord of His inheritance," which is the body.

(וע' מענין כי חלק ברבות פ' תולדות פס"ה ע"פ ואנכי איש חלק דע"ג א' ויצא פס"ח דע"ז ב' בפסוק

(And see on the matter of "For the portion" in [Midrash] Rabbah, Parshas Toldos, chapter 65, on [the verse] "And I am a smooth (chalak) man," folio 73a; Vayetzei, chapter 68, folio 77b, on the verse

והנה סולם וס"פ תרומה דק"נ ע"ד נשא רפ"ט דרכ"ח ע"ב פ' בלק פ"כ דרע"ט א' וע' בזהר ח"ב [חלק ב']
דצ"ו א' ודפ"ו א' ח"ג [חלק ג'] דצ"ד א' ק"ז א' דרע"ח ב').

“And behold, a ladder”; and at the end of Parshas Terumah, folio 150, column d; Nasso, beginning of chapter 9, folio 228b; Parshas Balak, chapter 20, folio 279a. And see the Zohar, Part II, folio 96a and folio 86a; Part III, folio 94a, 107a, folio 278b.)

והנה לא כל הנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף רק הארה ממנה בלבד דרך צמצום כו' כנ"ל.

Now, not the whole soul descends below to be enclothed in the body, but only a ray of it, by way of contraction, etc., as mentioned above.

אבל כל הנשמה ומקורה נשארה למעלה ונק' מזל ובה אמרו אדם אית ליה מצולא והכל תלוי במזלא.

But the whole soul and its source remain above, and [this] is called mazal. And of this they said, “A person has a mazal,” and “Everything depends on mazal.”

ומה שאמרו אין מזל לישראל היינו ענין מזלות השרים וכוכבים אשר חלק לכל העמים עובדי כוכבים

And what they said, “Israel has no mazal,” refers to the mazalos of the [heavenly] princes and the stars, which [G-d] apportioned to all the nations who worship the stars;

אבל יש בחי' מזל מקור הנשמה ושרשה ונקרא מזל מלשון נוזל אלא שנוזל הוא לשון נפעל ומזל הוא

לשון פועל (ועיין בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך מזל)

but there is a level of mazal that is the source and root of the soul. And it is called mazal from the word nozel (“flowing”); except that nozel is a passive form, and mazal is an active form (and see the Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry “Mazal”):

שהוא המקור להיות נוזל ממנו ההשפעה ורוח חיים להחיות רוח שפלים גם שפע אלהי והרהורי

תשובה שבאים לאדם הם באים מכח בחי' המזל

for it is the source from which the bestowal and the spirit of life flow down, “to revive the spirit of the lowly.” Also the divine flow and the thoughts of teshuvah that come to a person come by the power of the level of mazal.

כי אע"ג [אף על גב] דאיהו לא חזי מזל"י [מזליה] חזי שרואה ושומע הכרוזין של מעלה בת קול יוצאת ומכרזת כו'.

For “even though he does not see, his mazal sees”: it sees and hears the proclamations above, “a heavenly voice goes forth and proclaims,” etc.

וע"י זה משפעת למטה להיות התעוררות בלב כו' כי ההארה שירדה ונתפשטה למטה בגוף אינו דבר נפרד לגמרי ממקורה ושרשה שלמעלה (ועמ"ש בד"ה כי תצא)

And through this it bestows below, so that there is an arousal in the heart, etc. For the ray that descended and spread below into the body is not something entirely separate from its source and root above (and see what is written in the discourse beginning "When you go out"),

לבד מחייבי כריתות שנכרתה הנפש דהיינו ההארה שנתפשטה וירדה למטה נכרתה ממזל' ושרשה (ועמ"ש מזה בד"ה ביום השמיני עצרת).

except for those liable to kares (excision), in whom the soul is cut off; that is, the ray that spread and descended below is cut off from its mazal and its root (and see what is written about this in the discourse beginning "On the eighth day, an atzeres").

והנה כתיב ונוזלים מן לבנון. פי' ע"ד והחכמה מאין תמצא כי החכמה תחיה שהוא ראשית התפשטות החיות נמשך מבחי' שלמעלה מן השכל והוא בחי' אין שאינו מושג.

Now, it is written, "And flowing (nozlim) from Lebanon." The meaning is along the lines of "And wisdom (Chochmah), from where (me'ayin) shall it be found?" For "wisdom gives life": it is the beginning of the expansion of the life-force, drawn from a level that is above intellect, and this is the level of ayin ("nothing"), which is not grasped.

וזהו בחינת לבנון וממנו נוזל ההשפעה (ע' [עיינן] בזהר פ' האזינו דף רצ"ח ע"א) ומזה יובן מהות התשובה שתשוב הנפש בבחי' ביטול במסירת נפש למקורה ושרשה העליון שממנה לוקחה ש הוא בחי' אין בחינת מזל

And this is the level of Lebanon, and from it the bestowal flows (see the Zohar, Parshas Ha'azinu, folio 298a). And from this the essence of teshuvah will be understood: that the soul returns, in a state of self-nullification (bittul), with self-sacrifice (mesirus nefesh), to its supernal source and root from which it was taken, which is the level of ayin, the level of mazal.

וזהו תכלית ירידתה לעוה"ז שתהא במעלה ומדרגה יותר נעלה ממה שהיתה בגן עדן נהנית מזיו השכינה לפי השגתה

And this is the purpose of its descent into this world: that it be at a higher rank and level than it was in the Garden of Eden, enjoying the radiance of the Shechinah (Divine Presence) according to its comprehension,

והוא ע"י בחי צמצום בחי חכמה משא"כ על ידי התשובה היא בבחי ביטול לגמרי למקורה ושרשה שלמעלה מעלה מבחי חכמה שהוא בחי אין.

which is through the level of contraction, the level of Chochmah; whereas through teshuvah it is in a state of complete self-nullification to its source and root, which is far above the level of Chochmah, being the level of ayin.

2 וזהו שכתוב בקריעת ים סוף עד יעבור עמך הוי" כי על ידי קריעת ים סוף נתעלו ישראל במעלה ומדריגה גבוהה מאד נעלה למעלה מעלה מבחי הוי" שהוא בחי צמצום והתפשטות כו'

And this is [the meaning of] what is written regarding the splitting of the Sea of Reeds, "Until Your people pass over, Havayah." For through the splitting of the Sea of Reeds, Israel were elevated to a very high and exalted rank and level, far above the level of Havayah, which is the level of contraction and expansion, etc.,

שעל זה מורה שם הוי" כנ"ל והוא שרש ענין ההתהוות כי שם הוי" פ"י שהוא מהוה כל הנמצאים וההתהוות מאין ליש הוא ע"י צמצום והתפשטות כו'.

for this is what the Name Havayah indicates, as mentioned above. And it is the root of the matter of coming-into-being; for the Name Havayah means that He brings all existing things into being (mehaveh), and the coming into being from nothing to something is through contraction (tzimtzum) and expansion, etc.

משא"כ בחי מזל שהוא בחי אין לא שייך שם בחי התהוות כלל וזהו עד יעבור עמך הוי" כלומר שעברו למעלה מבחי הוי" לבחי מזל בחינת אין בחינת תשובה והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה

Whereas at the level of mazal, which is the level of ayin ("nothing"), the level of coming-into-being does not apply at all. And this is [the meaning of] "Until Your people pass over, Havayah": that is, they passed beyond the level of Havayah, to the level of mazal, the level of ayin, the level of teshuvah (return), "And the spirit shall return to Elokim who gave it."

כי נתינתה וירידתה למטה בבחי צמצום והתפשטות כו' שנתת בראתה יצרתה כו' והתשובה הוא להיות בבחי ביטול לגמרי כמו קודם ירידתה ויתר על כן כנ"ל:

For its being given and its descent below are in the mode of contraction and expansion, etc., "that You gave," "You created it," "You formed it," etc.; and teshuvah is to be in a state of complete self-nullification (bittul), as before its descent, and even more so, as mentioned above.

3 ב (ועיין בבחיי פי יתרו גבי לא תשא את שם מענין והרוח תשוב שהוא כמש"כ [כמה שכתוב] ועיין ברע"מ [ברעיא מהימנא] פי בהר) (דק"ח סע"ב [סוף עמוד ב]) שבחי' והרוח תשוב כו' זהו כענין מ"ש בשנת היובל הזאת תשובו כו'.

2. (And see Rabbeinu Bachya, Parshas Yisro, regarding "You shall not take the Name," on the matter of "And the spirit shall return," that it is as is written [here]; and see the Raaya Mehemna, Parshas Behar) (folio 108, end of side b): that the level of "And the spirit shall return," etc., is like the matter of what is written, "In this year of Jubilee you shall return," etc.

ועמ"ש מענין יובל סד"ה וימצאו איש מקושש עצים וסד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול. שזהו ג"כ בחי' יום הכפורים יום התשובה.

And see what is written on the matter of the Jubilee at the end of the discourse beginning "And they found a man gathering wood," and at the end of the discourse beginning "And it shall come to pass on that day that a great shofar will be sounded": that this is also the level of Yom Kippur, the day of teshuvah (return).

4 ומ"ש אל האלקים אשר נתנה אף על גב דתשובה זו הוא בחי' עד יעבור עמך הוי' שהיא למעלה גם משם הוי' כנ"ל.

And as for what is written, "to Elokim who gave it," even though this teshuvah (return) is the level of "Until Your people pass over, Havayah," which is above even the Name Havayah, as mentioned above:

וכה"ג [וכהאי גוונא] נתבאר לעיל בד"ה אתם נצבים גבי לעברך בברית כו' להיות לך לאלקים דפי' לעברך בברית היינו כענין עד יעבור עמך הוי' כו' ע"ש.

something similar was explained above, in the discourse beginning "You are standing," regarding "That you should pass into the covenant," etc., "to be Elokim to you": that the meaning of "that you should pass into the covenant" is like the matter of "Until Your people pass over, Havayah," etc. See there.

אך הענין יובן ע"פ מ"ש ע"פ שוש אשיש גבי תגל נפשי באלקי ובד"ה ביום השמיני עצרת כענין פי' צור לבבי וחלקי אלקים לעולם

But the matter will be understood according to what is written on [the verse] "I will greatly rejoice," regarding "My soul shall exult in my G-d (Elokai)," and in the discourse beginning "On the eighth day, an atzeres," on the meaning of "The rock of my heart and my portion is Elokim forever";

ויוכן זה עוד עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר ע"פ עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו והוא
בפרשה פנחס (דרל"ט ע"ב)

and this will be understood further according to what is written in the Zohar on [the verse] "No eye has seen, Elokim, besides You, what He will do for one who waits for Him"; and this is in Parshas Pinchas (folio 239b)

ובפ' ואתחנן (דרס"ז ע"ב) ועיין מק"מ [מקדש מלך] שם ושם. ועיין עוד מזה בזהר ויקהל (דר"י ע"ב).

and in Parshas Va'eschanan (folio 267b); and see the Mikdash Melech in both places. And see further on this in the Zohar, Vayakhel (folio 210b).

עוד נזכר מענין והרוח תשוב ברכות משפטים פל"א (דקמ"ט ע"ג [עמוד ג']) ובפ' מצורע פ"ח (דקפ"ה א').

The matter of "And the spirit shall return" is further mentioned in [Midrash] Rabbah, Mishpatim, chapter 31 (folio 149, column c), and in Parshas Metzora, chapter 18 (folio 185a),

ובקהלת רבה על פסוק זה. ובכל זה אתי שפיר דקדוק לשון רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] במשנה פ"ד דאבות
יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא כו'

and in Koheles Rabbah on this verse. And with all this, the precise wording of our Sages, of blessed memory, in the Mishnah, chapter 4 of Avos, is well explained: "Better is one hour of tranquility of spirit (koras ruach) in the World to Come," etc.:

קורת רוח דוקא כדכתיב והרוח תשוב וע' עוד בזהר ח"ב [חלק ב'] בפ' תרומה (קמ"א ב' עד קמ"ב א') ובפ'
משפטים (צ"ז ב').

specifically "tranquility of spirit (ruach)," as it is written, "And the spirit (ruach) shall return." And see further in the Zohar, Part II, in Parshas Terumah (141b to 142a), and in Parshas Mishpatim (97b).

ולכאורה הוא בענין אחר קצת ממש"כ [ממה שכתוב] דהרי שם מפרש ענין זה על עליית הרוח מגן עדן
התחתון לגן עדן העליון וכאן נתבאר שזהו למעלה מבחי' גן עדן כו' כנ"ל.

Seemingly, it is in a somewhat different sense from what was written [here], for there it explains this matter as the ascent of the ruach from the lower Garden of Eden to the higher Garden of Eden, whereas here it was explained that this is above the level of the Garden of Eden, etc., as mentioned above.

אך המעיין בזהר ח"ב [חלק ב'] פי תרומה שם (דקמ"ב א') במ"ש ועד דהאי נשמה עילאה לא סלקא גו נביעו דעתיקא דעתיקין סתימא דכל סתימין כו'

But one who studies the Zohar, Part II, Parshas Terumah, there (folio 142a), in what it says, "And as long as this supernal neshamah does not ascend into the wellspring of the Ancient of Ancients, the most hidden of all hidden," etc.,

ובזהר שלח (דקנ"ט א') גבי תלת עלמין כו' עלמא קדמא כו' כגוונא דא כו' עד עין לא ראתה אלקים זולתך כו' ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ימצא שהכל כוונה אחת.

and in the Zohar, Shelach (folio 159a), regarding "three worlds," etc., "the first world," etc., "in this manner," etc., up to "No eye has seen, Elokim, besides You," etc., and in the commentary of the Ramaz there, will find that it all has one intent.

ועוד דבזהר תרומה שם מדבר על בחי' ומדרגת הרוח שמבחי' נפש רוח נשמה שלמטה מבחי' ומדרגת נשמה.

Furthermore, in the Zohar, Terumah, there, it speaks of the level and rank of the ruach among [the levels of] nefesh, ruach, neshamah, which is below the level and rank of neshamah;

וכאן מדברים בענין והרוח תשוב גם על בחינת הנשמה ממש ומ"ש והרוח תשוב היינו לפי דעלייה זו הוא למעלה מעלה גם משם הוי' דהיינו למעלה מהחכמה.

whereas here we are speaking of the matter of "And the spirit shall return" as applying also to the level of the neshamah itself. And [the reason] it says "And the spirit (ruach) shall return" is because this ascent is far above even the Name Havayah, that is, above Chochmah (wisdom),

אשר שם הוא בחי' רוח וכמ"ש בזהר בפי' בראשית (דל"ז ע"ב ודנ"ח ע"א) ע"פ לא ידון רוחי באדם.

where it is the level of ruach, as is written in the Zohar, in Parshas Bereishis (folio 37b and folio 58a), on [the verse] "My spirit shall not abide in man":

כד בני עלמא זכאין כו' קודשא ב"ה אתער רוחא דחיי דלעילא עד דמטון אינון חייך לאתר דיעקב שריא ביה כו'

"When the people of the world are meritorious," etc., "the Holy One, blessed be He, arouses the supernal spirit of life, until that life reaches the place where Jacob dwells," etc.

ומבואר בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ס"פ בראשית דהמשכת רוחא דחיי דלעילא היינו מאריך אנפין
דתמן אריכו דחיין וכ"ה בזהר תרומה (דקע"ח סע"ב [סוף עמוד ב])

And it is explained in the Likkutei Torah of the Arizal, at the end of Parshas Bereishis, that the drawing down of "the supernal spirit of life" is from Arich Anpin (the Long Countenance), for there is "length of life"; and so it is in the Zohar, Terumah (folio 178, end of side b);

וע"ד מ"ש במדרש בראשית רבה ספ"ב [סוף פרק ב'] בפסוק ורוח אלקים מרחפת על פני המים זהו רוחו
של משיח האיך מה דאת אמר

and along the lines of what is said in the Midrash, Bereishis Rabbah, at the end of chapter 2, on the verse "And the spirit of Elokim hovered over the face of the waters": "This is the spirit of Mashiach, as you say,

ונחה עליו רוח ה' באיזו זכות ממשמשת ובאה. מרחפת ע"פ המים בזכות התשובה שנמשלה כמים
שנאמר שפכי כמים לבך עכ"ל [עד כאן לשונו].

'And the spirit of Havayah shall rest upon him.' By what merit does it draw ever nearer? 'Hovering over the face of the waters': by the merit of teshuvah, which is likened to water, as it is said, 'Pour out your heart like water.'" End of quote.

5 והטעם שנקרא בשם רוח יובן עוד מעט מזעיר עפ"מ"ש [על פי מה שכתוב] בביאור דמזוזה מימין בענין אור
שלמעלה מבחי' אור כו'

And the reason it is called by the name ruach ("spirit") will be understood further, in some small measure, according to what is written in the explanation of "The mezuzah on the right," on the matter of avir ("air"), which is above the level of or ("light"), etc.

ע"ש ובס"י [ובספר יצירה] איתא אחת רוח אלקים חיים ולפי' הפרד"ס [הפרדס רמונים] ש"ג פ"ה היינו בחי'
כתר ע"ש ומכ"ז [ומכל זה] יובן מ"ש והרוח תשוב כו'

See there. And in Sefer Yetzirah it states, "One: the spirit of the living Elokim," and according to the explanation of the Pardes, Sha'ar 3, chapter 5, this is the level of Keser (the Crown). See there. And from all this will be understood what is written, "And the spirit shall return," etc.:

שלפי שעלייה זו ע"י התשובה הוא אל האלקים אשר נתנה דהיינו למעלה מדי צמצומים הנ"ל דבחי שנתת בי ובראתה יצרתה נפחתה בי כו' ע"כ נאמר והרוח תשוב.

because this ascent through teshuvah (return) is "to Elokim who gave it," that is, above the four contractions mentioned above, of the levels of "that You gave within me," and "You created it," "You formed it," "You breathed it into me," etc., therefore it says, "And the spirit (ruach) shall return."

דהיינו לבחי רוח עליון מה שבדור המבול נאמר לעונש לא ידון רוחי כו' וז"ש [וזהו שכתוב] עד יערה עלינו רוח ממרום כו'

That is, [it returns] to the level of the supernal ruach, of which it was said, as a punishment, in the generation of the Flood, "My spirit shall not abide," etc. And this is [the meaning of] what is written, "Until a spirit is poured upon us from on high," etc.

וע' בזהר ח"ג [חלק ג'] (דק"ל ע"ב) ע"פ ונחה עליו רוח כו' וח"א [וחלק א'] (דע"ז א') בשעתא דרוחא דכל רוחין ארים בסימו דנשמתא כו'.

And see the Zohar, Part III (folio 130b), on [the verse] "And the spirit shall rest upon him," etc., and Part I (folio 77a): "At the time when the Spirit of all spirits raises up the sweetness of the neshamah," etc.

וזהו אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף (באיוב ס"י ל"ד) ופ"י בזהר תרומה (דקס"ב ב') רוח אמשיך רוח ואייתי רוח

And this is [the meaning of] "If he sets his heart toward Him, His spirit and His soul He will gather to him" (in Job, chapter 34). And the Zohar, Terumah (folio 162b) explains: "Spirit draws spirit and brings spirit,"

דהיינו שע"י רוח האדם העולה למעלה כשישים אליו ית' אזי רוחו ונשמתו מבחי סוכ"ע אליו יאסוף כו' וכמ"ש במ"א.

that is, through the spirit of man ascending upward, when he sets [his heart] toward Him, blessed be He, then "His spirit and His soul," from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), "He will gather to him," etc., as is explained elsewhere.

וברכות בראשית פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] ע"פ ויפח באפיו לפי שבעוה"ז בנפיחה לפיכך מת אבל לעתיד בנתינה שנאמר ונתתי רוחי בכם וחייתם וזהו ע"י התשובה בחינת והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה דוקא.

And in [Midrash] Rabbah, Bereishis, chapter 14, on [the verse] "And He breathed into his nostrils": "Because in this world [it is] by breathing, therefore he dies; but in the Future to Come [it will be] by giving, as it is said, 'And I will give My spirit into you, and you shall live.'" And this is through teshuvah, the level of "And the spirit shall return to Elokim who gave it," specifically.

6 ומ"ש שבעוה"ז בנפיחה. היינו שבחי הנשמה המלוכשת בגוף היא נמשכת מבחי ואתה נפחתה בי שהוא בחי הבל העליון כו'

And as for what it says, that in this world [it is] by breathing: that is, the level of the neshamah that is enclothed in the body is drawn from the level of "and You breathed it into me," which is the level of the supernal breath, etc.;

אבל שרשה ומקורה היא מבחי אשר נתנה אלא שלפי שבהגוף אין מאיר רק מבחי אתה נפחתה בי ע"כ מת.

but its root and source is from the level of "who gave it." Only, because in the body there shines only [what comes] from the level of "You breathed it into me," therefore he dies.

אבל לעתיד יאיר בהגוף ממש מבחי ונתתי רוחי כו' ועיין ברכות פ' כי תשא פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] ע"פ ויתן אל משה כי ה' יתן חכמה כו' ע"ש.

But in the Future to Come there will shine in the body itself from the level of "And I will give My spirit," etc. And see [Midrash] Rabbah, Parshas Ki Sisa, chapter 41, on [the verse] "And He gave to Moshe": "For Havayah gives wisdom," etc. See there.

7 וגם פי ונתתי בחי מתנה הוא כענין אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] ע"ד מתנה טובה יש לי בבית גנוזי ושבת שמה כו' כמ"ש במ"א ועמ"ש ע"פ וממדבר מתנה בד"ה צאינה וראינה.

Also, the meaning of "And I will give," the level of a gift, is like the matter of an arousal from above (isarusa dile'eila) that is above an arousal from below (isarusa dilesata), along the lines of "I have a good gift in My treasure-house, and Shabbos is its name," etc., as is explained elsewhere. And see what is written on [the verse] "And from the wilderness, Mattanah" in the discourse beginning "Go out and see."

גם ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] נותן בעין יפה הוא נותן כי כמו שיש באדם עד"מ עין יפה ובינונית במשנה פ"ד דתרומות כך עד"מ להבדיל הבדלות לאין

Also along the lines of the saying of our Sages, of blessed memory, "One who gives, gives with a generous eye." For just as in a person, by way of analogy, there is a generous eye and an average [eye] (in the Mishnah, chapter 4 of Terumos), so too, by way of analogy, distinguishing with distinctions without

קץ יש שרש ומקור לשני בחינות אלו ע"ד שנת' [שנתבאר] סד"ה כי תשמע בקול בענין לעשות הישר בעיני ה'. שהן ב' בחינות השגחות כו' ע"ש.

end, there is a root and source for these two levels, along the lines of what was explained at the end of the discourse beginning "When you hearken to the voice," on the matter of "to do what is right in the eyes of Havayah": that they are two levels of providence, etc. See there.

8 והנה שרש בחינת עין יפה זהו ענין עינא פקחא. וע"ז נאמר ביוסף עלי עין וזהו עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו.

Now, the root of the level of the generous eye is the matter of the "open eye" (eina pekicha). And of this it is said regarding Joseph, "over the eye (alei ayin)"; and this is "No eye has seen, Elokim, besides You, what He will do for one who waits for Him."

ומבחי' זו נמשך ונתתי רוחי כו'. עוד יובן ענין והרוח תשוב עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזח"א [בזהר חלק א] ויחי (דרמ"ה א' ב')

And from this level is drawn "And I will give My spirit," etc. The matter of "And the spirit shall return" will be further understood according to what is written in the Zohar, Part I, Vayechi (folio 245a and b).

וע' עוד בזהר מענין והרוח תשוב (ח"א [חלק א'] דף פ"ה סע"א [סוף עמוד א] ק"ו ב' ק"ל ע"ב דרי"ז ב' ח"ג [חלק ג'] דרט"ו סע"ב [סוף עמוד ב] דרכ"ד סע"ב [סוף עמוד ב])

And see further in the Zohar on the matter of "And the spirit shall return" (Part I, folio 85, end of side a; 106b; 130b; folio 217b; Part III, folio 215, end of side b; folio 224, end of side b);

ושם מבואר דבחי זכאי אלקים רוח נשברה שזהו ענין תשובה זהו בחי' והרוח תשוב אל האלקים כו'
עכ"ה [עד כאן הגהה]:

and there it is explained that the level of "The sacrifices of Elokim are a broken spirit," which is the matter of teshuvah (return), is the level of "And the spirit shall return to Elokim," etc. End of the gloss.

9 ג וזהו כל ימיו בתשובה כי בכל יום תשוב הנפש שהרי בכל לילה חוזרת נשמתו רק שבלילה היא חוזרת לבחי' ואתה נפחתה בי

3. And this is [the meaning of] "all his days in teshuvah (return)": for each day the soul shall return. For indeed, every night his soul returns; only, at night it returns to the level of "And You breathed it into me,"

שהוא בחי' הבל העליון שמשם תפרד הנפש להתלבש בגוף ובלילה חוזרת להתכלל ולהתאחד במקורה להזוכים למעלה ומדרגה זו וכמ"ש מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב וגו'.

which is the level of the supernal breath, from which the soul separates to be encloded in the body; and at night it returns to be included and united with its source, for those who merit this rank and level, as it is written, "Who shall ascend the mountain of Havayah? ... One with clean hands and a pure heart," etc.

משא"כ בכל יום צריך להיות בבחי' תשובה למקורא דכולא ושרשה העליון והוא בשעת התפלה בקי"ש [בקריאת שמע].

Whereas each day [the soul] must be in a state of teshuvah to the Source of all and to its supernal root; and this is at the time of prayer, in the Shema.

10 וזהו שמע ישראל שמע לשון אסיפה וקיבוץ כמו וישמע שאל פי' שיתאסף ויתקבץ פיזור הנפש בחי' ישראל

And this is [the meaning of] "Hear (Shema), O Israel": shema is an expression of gathering and assembling, as in "And Saul summoned (vayeshama)"; that is, that the scattered [powers] of the soul, the aspect of Israel, should be gathered and assembled,

שהם בחי' ג' שכלים וז' מדות באדם אשר נתפזרו בתענוגי עוה"ז במחשבות האדם ותחבולותיו איש לפי ערכו ומדרגתו ולא הפכא חשוכא לנהורא ולמסור נפשו באחד.

which are the level of the three intellectual faculties and the seven emotive attributes (middos) in a person, which have been scattered in the pleasures of this world, in a person's thoughts and schemes, each according to his standing and level; and to turn darkness into light, and to give over his soul in [the word] "One."

11 והדרך איך יתהפך לבו הוא בשומו ללבו מה שכתוב ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים וגו'

And the way his heart will be transformed is by his taking to heart what is written, "See, I have set before you today life and good, and death and evil," "and you shall choose life," etc.

כי בכל דבר יש בחי' חיים ובחי' מות הרוחניות הוא בחי' חיים והגשמיות הוא בחי' מות וכן ע"ד זה אפי' [אפילו] בשמים ושמי השמים והגלגלים הנה לכל דבר יש חומר וצורה.

For in everything there is an aspect of life and an aspect of death: the spirituality is the aspect of life, and the physicality is the aspect of death. And likewise, in this way, even in the heavens, and the heavens of the heavens, and the spheres: everything has matter and form.

והחומר הוא בחי' מות לגבי הצורה שהוא רוח חיים שבו וע"ז נאמר ובחרת בחיים שהוא חיי החיים ב"ה וכמ"ש לאהבה את ה' אלהיך

And the matter is the aspect of death relative to the form, which is the spirit of life within it. And of this it is said, "and you shall choose life," that is, the Life of life, blessed be He, as it is written, "To love Havayah your G-d

כי הוא חייך (ועמ"ש בד"ה שמע ישראל בפ' ואתחנן ובד"ה שמאלו תחת לראשי בפרשה כי תשא)

... for He is your life" (and see what is written in the discourse beginning "Hear, O Israel," in Parshas Va'eschanan, and in the discourse beginning "His left hand is under my head," in Parshas Ki Sisa).

ואי לזאת יאמר מי לי בשמים ועמך לא חפצתי וגו'. ואם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"כ [על אחת כמה וכמה].

And therefore he will say, "Whom have I in heaven? And besides You I desire nothing," etc. And "if for those who transgress His will [it is] so, for those who do His will, how much more so."

פ"י אחר שרואה שנמשך כ"כ [כל כך] חיים בתענוגי העוה"ז שהם בחי' עוברי רצונו כ"ש [כל שכן] וק"ו [וקל וחומר] בבחי' עושי רצונו שהם המצות שנמשכים מפנימית רצונו שאור א"ס ב"ה מתלבש בהם

That is: once he sees that so much life is drawn into the pleasures of this world, which are the aspect of "those who transgress His will," all the more so, and a fortiori, in the aspect of "those who do His will," which are the mitzvos, which are drawn from the inner dimension (pnimiyus) of His will, in which the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is en clothed,

והוא חיי החיים אשר ע"כ יתהפך לבו מן הקצה אל הקצה מחשוכא לנהורא ולדבקה בה' אחד במסירת נפש ממש מחמת שרואה בנפשו איך שהוא נפרד מן החיים האמיתים

and He is the Life of life. Therefore his heart will be transformed from one extreme to the other, from darkness to light, and [he will come] to cleave to G-d, [Who is] One, with actual self-sacrifice (mesirus nefesh), because he sees in his soul how he is separated from the true life.

ולכן במקום שבעלי תשובה עומדים כו' להיות מהפכים מחשוכא לנהורא ויצעקו אל ה' בצר להם

And therefore, "in the place where baalei teshuvah (those who return) stand," etc., because they transform darkness into light, and "they cry out to Havayah in their distress."

כי מחמת צרת ומרירות לבו שנגעה עד הנפש צועק אל ה' למעלה מהשגת נשמתו לדבקה בו במסירת נפש ממש

For because of the distress and bitterness of his heart, which has reached the very soul, he cries out to G-d, beyond the grasp of his soul, to cleave to Him with actual self-sacrifice.

ולכן בקריאת שמע הוא בחינת תשובה שמע ישראל דהיינו לאסוף ולקבץ פיזור הנפש מחשוכא לנהורא כדי למסור נפשו באחד וזהו בכל אדם אפי" [אפילו] מי שלא חטא מימיו.

And therefore the reading of the Shema is the level of teshuvah (return): "Hear (Shema), O Israel," that is, to gather and assemble the scattered [powers] of the soul from darkness to light, in order to give over his soul in [the word] "One." And this applies to every person, even one who has never sinned in his life.

מ"מ בעל כרחך הרי הנפש מלובשת בגוף כו' וכמ"ש במ"א שזהו כל עיקר תכלית ירידת הנשמה לעוה"ז הגשמי כדי להיות בחי' בעל תשובה על זה. על שנפרד מן החיים האמיתיים חיי החיים ב"ה.

Nevertheless, perforce the soul is enclothed in the body, etc.; and as is explained elsewhere, this is the whole essential purpose of the soul's descent into this physical world: in order to be in the state of a baal teshuvah over this, over [the fact] that it is separated from the true life, the Life of life, blessed be He.

12 וזהו ענין שבת אותיות תשב. כי הנה שבת כי בו שבת מכל מלאכתו והרי לא שייך עמל ויגיעה לפניו ית' ואיך שייך לשון שביתה ומנוחה

And this is the matter of Shabbos, [whose] letters [are those of] tashev ("return"). For behold, [of] Shabbos [it is said], "For on it He rested from all His work"; but toil and effort do not apply before Him, blessed be He, so how does the term "resting" and "repose" apply?

אלא הענין כי ששת ימים עשה וגו'. פי' שנתפשט גילוי אור א"ס ב"ה בבחי' עשיה בעשרה מאמרות שנברא העולם.

Rather, the matter is: "For six days He made," etc. That is, the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, spread forth into the level of "making" (asayah), through the Ten Utterances by which the world was created.

13 ובראשית נמי מאמר הוא וכמ"ש כולם חכמה עשית. שאפילו חכמה נחשבת כעשיה גשמיות לפניו ית' ובשבת הוא גילוי אור א"ס ב"ה

And "Bereishis ('In the beginning') is also an utterance," as it is written, "You have made them all with wisdom"; for even Chochmah (wisdom) is considered as physical making before Him, blessed be He. And on Shabbos there is a revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He,

בבחי' שלמעלה מבחי' החכמה וזו היא בחי' שביתה ותשובה ע"ד משל באדם המשים עיונו ומחשבתו במלאכתו אשר עשה וכששובת ממלאכתו משיב עיונו ומחשבתו אל מקורו

at a level that is above the level of Chochmah; and this is the level of resting and of return (teshuvah). By way of analogy: a person who places his attention and thought on the work that he did; and when he rests from his work, he returns his attention and thought to its source,

שהוא מהותה ועצמותה של הנפש המשכלת (ועמ"ש מזה בד"ה לבאר ענין יוהכ"פ [יום הכפורים] ובד"ה שובה ישראל עד).

which is the very being and essence of the intellectual soul (and see what is written about this in the discourse beginning "To explain the matter of Yom Kippur," and in the discourse beginning "Return, O Israel, unto").

וזהו תשובה קדמה לעולף כי בעשרה מאמרות נברא העולם ובראשית נמי מאמר הוא שהוא בחי חכמה.

And this is [the meaning of] "Teshuvah preceded the world": for the world was created with Ten Utterances, and "Bereishis is also an utterance," which is the level of Chochmah;

אבל בחינת התשובה היא קדמה והגבה למעלה מבחי חכמה כנ"ל (ועיין מ"ש בזה באריכות בד"ה להבין ענין הפסוק מי אל כמוך כו')

but the level of teshuvah preceded [it] and is exceedingly high above the level of Chochmah, as mentioned above (and see what is written about this at length in the discourse beginning "To understand the matter of the verse, 'Who is a G-d like You,' " etc.).

אך מי שטרח בערב שבת כנ"ל כו' הוא ענין התפלה בכל יום כדי שיגיע למדרגת שבת כי בכל יום הארה מעין שבת

But "one who toiled on the eve of Shabbos," as mentioned above, etc., is the matter of prayer each day, in order to reach the level of Shabbos; for each day [there is] a ray resembling Shabbos.

וזה יעשה האדם בשעת התפלה שיפנה מכל עסקיו שיהיה אצלו שביתה ומנוחה כבשבת ויסיה דעתו מכל המחשבות זרות הטורדות לקשר נפשו בה' ולמסור נפשו באחד בק"ש [בקריאת שמע]

And a person will do this at the time of prayer: he should clear himself of all his affairs, so that he has resting and repose as on Shabbos, and divert his mind from all the extraneous thoughts that disturb [him], to bind his soul to G-d and to give over his soul in [the word] "One" in the Shema.

וזה הוא הכנה ליום השבת שבשבת כל היום בכללו הוא בחי ומדרגת התשובה וכימות החול הוא רק הארה מעין זה בשעת תפלה:

And this is a preparation for the Shabbos day; for on Shabbos the whole day as a whole is the level and rank of teshuvah, while on the weekdays there is only a ray resembling this, at the time of prayer.

14 ד והנה יו"כ [יום כפור] נקרא שבת שבתון שהוא השבת של כל שבתות השנה שכל שבתות השנה הם חשובים נגדו כימות החול לגבי שבת שהוא עיקר יום התשובה ובכל השבתות מאיר הארה ממנו בלבד.

4. Now, Yom Kippur is called "Shabbos Shabbason" (a Shabbos of Shabbosos), for it is the Shabbos of all the Shabbosos of the year: all the Shabbosos of the year are considered, relative to it, like weekdays relative to Shabbos. For it is the principal day of teshuvah (return), and in all the Shabbosos only a ray of it shines.

15 וביאור הענין זה כי עיקר התשובה הוא ביול רצונו ולא הפכא מחשוכא לנהורא למעלה מהשגת שכלו ואית רצון ואית רצון כו'.

And the explanation of this matter: the essence of teshuvah (return) is the nullification of his will, and to turn darkness into light, beyond the grasp of his intellect. And "there is will and there is will," etc.

וביום כפור מתגלה רצון העליון ממדריגה יותר גבוה ונעלה וזהו לפני ה' תטהרו כלומר למעלה מבחינת הוי"ע מ"ש עד יעבור עמך ה' כו' כנ"ל.

And on Yom Kippur the supernal will is revealed from a higher and more exalted level. And this is [the meaning of] "Before Havayah you shall be purified," that is, above the level of Havayah, along the lines of what is written, "Until Your people pass over, Havayah," etc., as mentioned above.

16 ולכן אומרים ביום כפור סלח לנו כי הסליחה היא התגלות הרצון וכמשל אדם שמבקש מחבירו מחילה אפילו אם יודע שלא יעשה לו מאומה אעפ"כ [אף על פי כן] אינו רוצה שיהיה ברוגז עמו וענין הרוגז הוא הפיכת הרצון

And therefore on Yom Kippur we say, "Forgive us (selach lanu)," for forgiveness is the revelation of the will. As in the analogy of a person who asks his fellow for pardon: even if he knows that [the other] will not do anything to him, nevertheless he does not want him to be angry with him (and the matter of anger is the reversal of the will);

רק רוצה שיטה רצונו אליו כך אנו מבקשים ומתפללים סלח לנו שיתגלה בחי' רצון העליון

rather, he wants him to incline his will toward him. So too we ask and pray, "Forgive us," that the level of the supernal will be revealed.

(ועד"ז נקרא התפלה צלותא דפי' צלותא כמו אצלי ודוך שהוא לשון הטייה שיטה כביכול להיות גילוי רצון העליון ב"ה וכמ"ש מזה ע"פ תבנה ותכונן עיר סיחון).

(And in this way prayer is called tzelosa, for the meaning of tzelosa is as in "atzli vedoch," which is an expression of inclining: that He incline, as it were, so that there be a revelation of the supernal will, blessed be He, as is explained about this on [the verse] "Let the city of Sichon be built and established.")

וזהו סלחתי כדברך כלומר כמו שאתה מבקש כפי אתערותא דלתתא כך אתערותא דלעילא. וכדרך שאדם מבטל רצונו למטה מחשוכא לנהורא

And this is [the meaning of] "I have forgiven according to your words": that is, as you ask; according to the arousal from below (isarusa dilesata), so is the arousal from above (isarusa dile'eila). And just as a person nullifies his will below, from darkness to light,

כי הכל תלוי ברצון וכל מחשבות האדם ושכלו ומדותיו מתנהגים עפ"י [על פי] הרצון כך מתגלה אליו רצון העליון ב"ה כי אית רצון ואית רצון כנ"ל.

for everything depends on the will, and all of a person's thoughts, intellect and emotive attributes (middos) conduct themselves according to the will, so the supernal will, blessed be He, is revealed to him; for "there is will and there is will," as mentioned above.

17 וזהו המרבה לסלוח שיש רבות מדרגות בסליחה לכל אחד ואחד כפי אשר הכין לבו והנה המדרגה היותר נעלה בביטול הרצון באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] הוא בחי' רעותא דליבא ופנימית הלב מחמת דעת ה' וכל מאמינים

And this is [the meaning of] "Who abundantly forgives": there are many levels of forgiveness, for each and every one according to how he has prepared his heart. Now, the most exalted level in the nullification of the will through an arousal from below (isarusa dilesata) is the level of the heart's desire (re'usa de-liba) and the inner dimension (pnimiyus) of the heart, out of the knowledge of G-d; and "all believe"

שהוא לבדו הוא ולית מחשבה תפיסא ביה כלל ובשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד.

that He alone is, and no thought can grasp Him at all, and "in the heavens above and on the earth below there is nothing else."

18 ואי לזאת אין לו שום רצון וחפץ זולתו וכמ"ש דוד המלך ע"ה [עליו השלום] מי לי בשמים וגו'

And therefore he has no will or desire whatsoever other than Him, as King David, peace be upon him, said, "Whom have I in heaven," etc.

וסלחתי כדברך כתיב שכך יתעורר מלמעלה שיתגלה רצון העליון ב"ה כמ"ש אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר העליון יהיו וכמ"ש ושער רישי [רישיה] כעמר נקא וזו היא בחי' תשובה של יום הכפורים

And "I have forgiven according to your words" is written: that so will there be an arousal from above, that the supernal will, blessed be He, be revealed, as it is written, "If your sins be like scarlet, they shall be white as snow; if they be red like crimson, they shall be like the supernal wool," and as it is written, "And the hair of His head was like clean wool." And this is the level of the teshuvah (return) of Yom Kippur.

(וע' מענין זה דילבינו ברבות ויחי פצ"ט בפסוק ולבן שינים מחלב. ור"פ ויקרא בפסוק ההר הטוב הזה והלבנון פ' אמור פכ"ז).

(And see on this matter of "they shall be white" in [Midrash] Rabbah, Vayechi, chapter 99, on the verse "And teeth white from milk"; and at the beginning of Parshas Vayikra, on the verse "This good mountain and the Lebanon"; Parshas Emor, chapter 27;

במדבר פ' ב' נשא רפ"ח רפ"י ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה בפסוק כאחלי קדר ובפסוק חכו ממתקים ובפ' צוארך כמגדל השן כו' אפך כמגדל הלבנון. בשה"ש [בשיר השירים] סי' ז' ה' ועיין בזה"ב [בזהר חלק ב']

Bamidbar, chapter 2; Nasso, beginning of chapter 8, beginning of chapter 10; and in Shir HaShirim Rabbah on the verse "Like the tents of Kedar," and on the verse "His palate is most sweet," and on the verse "Your neck is like a tower of ivory," etc., "your nose is like the tower of Lebanon," in Song of Songs, chapter 7, [verse] 5. And see the Zohar, Part II)

(ד"כ ע"א כ"ז סע"ב [סוף עמוד ב] קל"ה א' ח"ג [חלק ג'] מ"וט א' נו"ן סע"ב [סוף עמוד ב] ס"ז א' דרמ"ח ב' ודרנ"ה ב')

(folio 20a; 27, end of side b; 135a; Part III, 49a; 50, end of side b; 67a; folio 248b, and folio 255b).

ומש"ש [ומה שכתוב שם] (דרמ"ח ב') מענין לבון הלכתא יובן עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בד"ה קול דודי בפי שמות ולכן נתנו בו לוחות אחרונות כי

And what is written there (folio 248b) on the matter of "the whitening of the halachah" (libun hilchasa) will be understood according to what is written in the discourse beginning "The voice of my Beloved," in Parshas Shemos. And therefore the second Tablets were given on it [Yom Kippur]; for

הנה עיקר הלוחות הוא אנכי ולא יהיה לך שהם כללות הדברות וכללות כל התורה כולה אנכי כללות מצות עשה ולא יהיה לך כללות מצות ל"ת [לא תעשה].

behold, the essence of the Tablets is "I am" (Anochi) and "You shall have no," which are the general and collective expression (klalus) of the Commandments, and of the whole Torah in its entirety: "I am" is that which encompasses all the positive commandments, and "You shall have no" is that which encompasses all the prohibitions.

וביאר הענין כי פי' אנכי מי שאנכי הוא בחי' עצמותו ומהותו ית' כביכול נתגלה להיות אלהיך להיות שורה ומתגלה בך ע"י בחינת הוי"ה שהוא בחי' צמצום והתפשטות כו'

And the explanation of the matter: the meaning of "I am" ("I, Who I am") is that the level of His essence and being, blessed be He, as it were, was revealed to be "your G-d," to rest and be revealed in you, through the level of Havayah, which is the level of contraction (tzimtzum) and expansion, etc.

(ועמ"ש מזה גבי חג שבועות בד"ה וידבר אלקים כו' אנכי כו' ובד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך כו')

(And see what is written about this regarding the festival of Shavuos, in the discourse beginning "And G-d spoke," etc., "I am," etc., and in the discourse beginning "For this commandment that I command you," etc.)

וכמה ריבוי רבבות צמצומים והתפשטות כו' עד שיהיה בחי' אלהיך והיינו ע"י כי אשר קדשנו במצותיו בקדש העליון למעלה מבחי' קדוש כו'

And how many multitudes of myriads of contractions and expansions, etc., until there is the level of "your G-d." And this is through [the mitzvos], for "Who has sanctified us with His commandments" [is] with the supernal Kodesh (holiness), above the level of Kadosh (holy), etc.

כי רמ"ח מצות עשה הם רמ"ח אברים דמלכא הם רמ"ח המשכות אור א"ס ב"ה כמשל באברים שבאדם שבהם מתפשט הדם הוא הנפש והחיות כו'

For the 248 positive commandments are the 248 "limbs of the King"; they are 248 drawings-down of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, as in the analogy of the limbs of a person, in which the blood spreads, which is the soul and the life-force, etc.

וזהו שמברכין קודם כל מצוה בא"י [ברוך אתה ה'] אמ"ה [אלקינו מלך העולם] אשר קדשנו במצותיו פי' מלך העולם שהעולם הוא מבחי' מלכותו ית'

And this is why, before every mitzvah, we bless: "Blessed are You, Havayah, our G-d, King of the world, Who has sanctified us with His commandments." The meaning: "King of the world," for the world is from the level of His sovereignty (Malchus), blessed be He;

אבל אותנו קדשנו במצותיו והגיענו לבחי' קדש העליון ובחינת אנכי מי שאנכי כו' ודרך כלל נחלקים לג' בחינות תורה ועבודה וגמ"ח [וגמילות חסדים] גמ"ח [גמילות חסדים] קו ימין מלמעלה למטה ועבודה קו שמאל ממטה למעלה שמאלו תחת לראשי.

but us He has sanctified with His commandments and brought to the level of the supernal Kodesh and the level of "I, Who I am," etc. And in general they are divided into three categories: Torah, avodah (divine service) and acts of kindness (gemilus chassadim). Acts of kindness is the right line, from above to below; and avodah is the left line, from below to above: "His left hand is under my head."

פירוש שמרים ראשו למעלה מבחי' השגת שכלו ותורה קו אמצעי כו' כמ"ש במ"א (וע' מזה בד"ה אני ה' אלקיכם דפי' ציצית ובד"ה לסוסתי ובד"ה נאוו לחייך בתורים) ולא יהיה לך כללות ל"ת [לא תעשה]

That is, he raises his head above the level of his intellect's grasp. And Torah is the middle line, etc., as is explained elsewhere (and see about this in the discourse beginning "I am Havayah your G-d," of the section of tzitzis, and in the discourse beginning "To My mare," and in the discourse beginning "Your cheeks are comely with circlets"). And "You shall have no" is the general and collective expression of the prohibitions,

כי עוונותיכם מבדילים ביניכם לבין אלהיכם שעבירה מטמטמת לבו של אדם ואינו שורה ומתגלה אור ה' על נפשו וזהו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני

for "your iniquities separate between you and your G-d," for a transgression dulls a person's heart, and the light of G-d does not rest and become revealed upon his soul. And this is [the meaning of] "You shall have no other gods before My face (al panai)";

כי כל העבירות נקראו בשם אלהים אחרים שכל העושה עבירה בורא קטיגור כו' והוא מקליפות וסטרא אחרא והזהיר הכתוב שלא יהיה לך כח הסט"א [הסטרא אחרא] על פני.

for all transgressions are called by the name "other gods," for "whoever commits a transgression creates an accuser," etc., and it is from the kelipos (husks) and the sitra achra (the other side). And the verse warned that you should not have the power of the sitra achra "before My face."

פי' שהם המונעים ומבדילים את פני דהיינו גילוי השראתו וכמ"ש יאר ה' פניו אליך ישא ה' פניו

That is, that they are what withhold and separate "My face," that is, the revelation of His indwelling, as it is written, "May Havayah make His face shine upon you," "May Havayah lift up His face."

(ועמ"ש מענין על פני סד"ה זכור את יום השבת לקדשו ובביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות גבי הסתר אסתיר פני ביום ההוא).

(And see what is written on the matter of "before My face" at the end of the discourse beginning "Remember the Shabbos day to keep it holy," and in the explanation on [the verse] "Let them bring royal apparel," regarding "I will surely hide My face on that day.")

והנה לוחות הראשונות נתנו בשבועות בקולות וברקים ולכן לא נתקיימו כי ענין הרעש בקולות וברקים הוא מבחי' עלמא דאתגליא ויש משם יניקה לחיצונים ע"י ירידת המדרגות והשתלשלות העולמות וההיכלות.

Now, the first Tablets were given on Shavuot, with thunder and lightning, and therefore they did not endure. For the tumult of thunder and lightning is from the level of the revealed world (alma de-isgalya), and from there the external forces draw nourishment, through the descent of the levels and the chain of descent (hishtalshelus) of the worlds and the chambers.

וכמ"ש רגליה יורדות מות ומלכותו בכל משלה. משא"כ לוחות אחרונות נתנו בחשאי כדכתיב ואיש לא יעלה עמך וגו'

As it is written, "Her feet go down to death," and "His kingdom rules over all." Whereas the second Tablets were given quietly, as it is written, "And no man shall go up with you," etc.,

לפי שהם בחי' פנימית הלב בחי' עלמא דאתכסיא בחי' רעותא דליבא שאין שם אחיזה ויניקה לסט"א [לסטרא אחרא] כלל

because they are the level of the inner dimension of the heart, the level of the hidden world (alma de-iskasya), the level of the heart's desire (re'usa de-liba), where the sitra achra has no hold or nourishment at all.

(ועמ"ש מזה בפרשה תבא בד"ה היום הזה ועיין בזהר ח"א [חלק א'] (ד"נ ע"ב) ובסה"מ [ובספר הדרת מלך] (סי' קל"ח) ובפרשה תרומה (קל"ו א') ובפי' שמיני (דל"ט א').

(And see what is written about this in Parshas [Ki] Savo, in the discourse beginning "This day"; and see the Zohar, Part I) (folio 50b), and in Sefer Hadrash Melech (section 138), and in Parshas Terumah (136a), and in Parshas Shemini (folio 39a).

וע' מענין מעלת לוחות האחרונות ברכות פ' כי תשא פמ"ו גבי ויגד לך תעלומות חכמה כו'. וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] עי קר הצעקה בלב עיין בזהר פ' שמות (ד"כ רע"א):

And see on the matter of the superiority of the second Tablets in [Midrash] Rabbah, Parshas Ki Sisa, chapter 46, regarding "And He would tell you the secrets of wisdom," etc. And this is what our Sages, of blessed memory, said, "The essence of the cry is in the heart"; see the Zohar, Parshas Shemos (folio 20, beginning of side a).

19 ה וזהו ענין ויבא כגשם לנו כי הנה הגשם יורד בענן המכסה שמים בעבים ועבים נתהוו מאדים אשר יעלה מן הארץ להיות הענן והחושך

5. And this is the matter of "And He will come to us like the rain." For behold, rain descends in a cloud, "Who covers the heavens with clouds"; and clouds come into being from mists, which "go up from the earth," so that there will be the cloud and the darkness.

דהיינו שישים אל לבו ריחוקו מאור פני ה' והסתר אורו ית' ישת חשך סתרו וכל נהורין מתחשכין קמיה דלית מחשבה תפיסא ביה.

That is, that he should take to heart his distance from the light of G-d's countenance, and the concealment of His light, blessed be He: "He made darkness His hiding place," and "all lights are darkened before Him," for no thought can grasp Him.

ואזי מרחוק ה' נראה באתערותא דלעילא שיבא כגשם לנו הוא חסד עליון ואהבה רבה שלמעלה לדבקה בה' אחד בגילוי אור א"ס ב"ה על נפשו בחי' רצון העליון

And then "From afar Havayah appeared," with an arousal from above (isarusa dile'eila), so that "He will come to us like the rain": this is supernal kindness and the great love (ahavah rabbah) from above, to cleave to G-d, [Who is] One, with the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, upon his soul, the level of the supernal will.

(ועמ"ש מענין זה איך שהמרירות מהריחוק גורם התגלות אהבה רבה בד"ה אתם נצבים גבי ושקל בפלס הרים)

(And see what is written on this matter, how the bitterness over the distance brings about the revelation of the great love, in the discourse beginning "You are standing," regarding "And weighed the mountains in a scale.")

וזהו יערוף כמטר לקחי שלוקחין אותו שע"י המצות אשר קדשנו במצותיו לוקחין אותו כביכול ממש וממשיכין אור א"ס ב"ה ממש כי רמ"ח מצות עשה רמ"ח המשכות אברין דמלכא

And this is [the meaning of] "My teaching (likchi) shall drop like the rain": likchi, that He is taken (lokchin). For through the mitzvos, "Who has sanctified us with His commandments," one takes Him, as it were, actually, and draws down the Infinite Light, blessed be He, actually. For the 248 positive commandments are 248 drawings-down, "limbs of the King";

כמו למשל האוחז באדם באחד מאבריו ומושכו אליו נמשך כולו אליו כך כביכול על ידי המצות שהם אברין דמלכא ממשיכין כביכול הארה והשפעה מאור א"ס ב"ה ממש

just as, for example, one who grasps a person by one of his limbs and pulls him toward himself: the whole of him is drawn to him. So too, as it were, through the mitzvos, which are "the limbs of the King," one draws down, as it were, a ray and bestowal from the Infinite Light, blessed be He, itself.

ואף שהמצות הם בענינים גשמיים [גשמיים / גשמיות / גשמית] בחיי חיצונית מ"מ נתפס ונקלט בהם החיות אור א"ס ב"ה המתלבש בהם כמו למשל אברים שבהם מתפשט חיות הדם הוא הנפש.

And although the mitzvos involve physical matters, the level of the outer dimension (chitzoniyus), nevertheless the life-force, the Infinite Light, blessed be He, that is encloded in them, is caught and absorbed in them; just as, for example, limbs, in which the life-force of the blood, which is the soul, spreads.

20 וזהו יערוף כמטר בחי עורף בחי חיצונית וע"י כן לקחי לוקחין אותו ממש כביכול והיינו כמטר וכגשם

And this is [the meaning of] "shall drop (ya'arof) like the rain": the level of oref ("the back of the neck"), the level of the outer dimension (chitzoniyus); and through this, likchi, one takes Him, actually, as it were. And this is "like the rain" (kamatar and kegeshem),

דהיינו ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] בבחי' תשובה מ עומקא דליבא להיות ואד יעלה מן הארץ המכסה שמים בעבים וגוי' מרחוק הי' נראה כוי' כנ"ל.

that is, through an arousal from below (isarusa dilesata) in the manner of teshuvah (return) from the depth of the heart, so that "a mist goes up from the earth," "Who covers the heavens with clouds," etc., "From afar Havayah appeared," etc., as mentioned above.

(ובפי' האזינו השמים כוי' יערוף כמטר י"ל [יש לומר] עוד כי השמים היינו המדות עליונות דאצילות הנקי' זעיר אנפין דאצילות כמ"ש בזהר פ' האזינו)

(And on the meaning of "Give ear, O heavens," etc., "shall drop like the rain," it can further be said that "the heavens" are the supernal emotive attributes (middos) of the World of Atzilus (Emanation), which are called Z'eir Anpin (the emotive attributes) of Atzilus, as is written in the Zohar, Parshas Ha'azinu)

(דרצ"ו ב') השמים שמים עילאין אינון דאשתמודען דאקרון שמא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] כוי' ותשמע הארץ ארץ עילאה כוי'

(folio 296b): "The heavens': these are the supernal heavens, those that are known to be called the Name of the Holy One, blessed be He," etc.; "And let the earth hear': the supernal earth," etc.,

היא מדת מלכותו ית' ומרע"ה [ומשה רבינו עליו השלום] אמר להם האזינו ואדברה פי' שעל ידי התומ"צ [התורה ומצות] ממשיך בהם אור א"ס ב"ה מלמעלה מעלה מבחי' שמים

which is the attribute of His sovereignty (Malchus), blessed be He. And Moshe our teacher, peace be upon him, said to them, "Give ear ... and I will speak": that is, that through Torah and mitzvos he draws into them the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from far above the level of heavens,

דהיינו מבחי' ישת חשך סתרו שהוא בחינת כתר עליון ונקרא אריך אנפין וע"ז נאמר יערוף כמטר לקחי וכמ"ש בזהר ס"פ ויקרא (דכ"ה סע"ב [סוף עמוד ב])

that is, from the level of "He made darkness His hiding place," which is the level of the supernal Keser (the Crown) and is called Arich Anpin. And of this it is said, "My teaching shall drop like the rain," as is written in the Zohar at the end of Parshas Vayikra (folio 25, end of side b):

שזהו ענין הרעיפו מים ממעל ממעל ודאי מעתיקא קדישא קא אתיאי ולא מההוא אתר דאקרי שמים כוי' that this is the matter of "Drip down, O heavens, from above": "From above': certainly it comes from Atika Kadisha (the Holy Ancient One), and not from that place which is called 'heavens,'" etc.

ועי"ש במק"מ [במקדש מלך] והיינו שמשם נמשך בבחי' שמים להיות הגשם והמטר יורד מבחי' שמים לבחי' ארץ.

And see there in the Mikdash Melech. That is, from there it is drawn into the level of heavens, so that the rain (geshem and matar) descends from the level of heavens to the level of earth.

אבל שרש המשכה זו באה מלמעלה וממעל מבחי' שמים וע"כ נאמר האזינו השמים כו' לבחי' המשכה עליונה זו דיערוף כמטר לקחי.

But the root of this drawing-down comes from above and beyond the level of heavens. And therefore it says, "Give ear, O heavens," etc., to the level of this supernal drawing-down of "My teaching shall drop like the rain."

וז"ש [וזהו שכתוב] במדרש פ' האזינו ובקהלת רבה (דצ"ב ע"ד) בפסוק ידעתי כי כל אשר יעשה וז"ל [וזה לשונו] גזר הקב"ה שיהיו השמים מקלסין אותו שנא' [שנאמר] השמים מספרים כבוד אל עמד משה ושיתקן שנאמר האזינו השמים ואדברה עכ"ל [עד כאן לשונו].

And this is what is written in the Midrash on Parshas Ha'azinu, and in Koheles Rabbah (folio 92, column d) on the verse "I know that whatever He does," and these are its words: "The Holy One, blessed be He, decreed that the heavens should praise Him, as it is said, 'The heavens declare the glory of G-d.' Moshe stood and silenced them, as it is said, 'Give ear, O heavens, and I will speak.'" End of quote.

ועיין מזה ג"כ ברבות בראשית פ"ה והיינו לפי שמשה המשיך בהשמים מבחינה שלמעלה מעלה מבחי' שמים עצמן

And see about this also in [Midrash] Rabbah, Bereishis, chapter 5. And this is because Moshe drew into the heavens from a level that is far above the level of the heavens themselves.

והנה החכם אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו בחכמה כו' וזהו שעמד משה ושיתקן לקבל מבחי' המשכה וגילוי זה הגדול מהם עצמן.

Now, "the wise man does not speak before one who is greater than he in wisdom," etc. And this is [why] Moshe stood and silenced them: so that they receive from the level of this drawing-down and revelation, which is greater than they themselves.

21 ועדי' נת' [נתבאר] במ"א בענין קי"ס [קריעת ים סוף] דאגלידו מיא כי איידי דטריד למבלע לא פליט בד"ה ששת ימים תאכל מצות ועמ"ש מענין מוריד הגשם בביאור ע"פ תורה צוה לנו משה מורשה כו'.

And along these lines it was explained elsewhere, regarding the splitting of the Sea of Reeds, that "the waters congealed," for "since it is occupied with swallowing, it does not spit out," in the discourse beginning "Six days you shall eat matzos." And see what is written on the matter of "He causes the rain to descend" in the explanation on [the verse] "Moshe commanded us the Torah, an inheritance," etc.

וע' בזהר פ' ואתחנן (דרס"ג ע"א) ע"פ שמע ישראל דק"ש [דקריאת שמע] כתיב האזינו השמים אוף הכא שמע ישראל וכולא חד מלה הוא וע"ש במק"מ [במקדש מלך].

And see the Zohar, Parshas Va'eschanan (folio 263a), on [the verse] "Hear, O Israel," of the Shema: "It is written, 'Give ear, O heavens'; so too here, 'Hear, O Israel,' and it is all one matter." And see there in the Mikdash Melech.

והיינו כי בק"ש [בקריאת שמע] ממשיכים ג"כ מבחי' זו וזהו ענין הוי' אלקינו הוי' אחד ולזה אמר שמע ישראל דלעילא לבחי' המשכה עליונה ועצומה זו וכו'.

That is, in the Shema one also draws down from this level; and this is the matter of "Havayah is our G-d, Havayah is One." And for this he says "Hear, O Israel" to the Israel of above, for the level of this supernal and mighty drawing-down, etc.

אך הנה כדי להיות המשכה עליונה זו מבחי' כתר ישת חושך סתרו זהו ע"י ואד יעלה מן הארץ שהוא בחי' אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] כנ"ל והיא המרירות מהחושך המסתיר אורו ית'

But behold, for this supernal drawing-down to come from the level of Keser (the Crown), "He made darkness His hiding place," this is through "a mist went up from the earth," which is the level of an arousal from below (isarusa dilesata), as mentioned above; and this is the bitterness over the darkness that conceals His light, blessed be He.

ולכן אתערותא דלתתא זו עולה עד בחינת החושך העליון שלמעלה מהאור דח"ע [דחכמה עילאה] והוא בחי' ישת חשך סתרו שמזה נמשך להיות הגשם

And therefore this arousal from below rises up to the level of the supernal darkness that is above the light of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), which is the level of "He made darkness His hiding place," from which it is drawn that the rain

יורד בענן אשר שרש הענן ההוא נמשך מבחי' ישת חשך סתרו ועמ"ש מזה ר"פ ויקרא בענין כי שכן עליו הענן כו'.

descend in a cloud, the root of that cloud being drawn from the level of "He made darkness His hiding place." And see what is written about this at the beginning of Parshas Vayikra, on the matter of "For the cloud rested upon it," etc.

22 וזהו ענין כי עם קשה עורף הוא וסלחת. דאיתא במדרש דקשה עורף לשבח קאמר היינו החיזוק בעבודת ה' למעלה מהשכל ועי"ז ממשיך בחי' יערוף כמטר כו'

And this is the matter of "For it is a stiff-necked (kesheh oref) people, and You shall forgive." For it is stated in the Midrash that "stiff-necked" is said in praise: that is, firmness in the service of G-d above intellect; and through this one draws down the level of "shall drop (ya'arof) like the rain," etc.

ועד"ז בקי"ש [בקריאת שמע] שכדי להיות ההמשכה הוא עי"י בחי' תשובה והרוח תשוב כו' כמבואר לעיל באריכות ועי' מענין ואד יעלה ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' צו (דכ"ח סע"ב [סוף עמוד ב])

And similarly in the Shema: in order for there to be the drawing-down, it is through the level of teshuvah (return), "And the spirit shall return," etc., as explained above at length. And see on the matter of "And a mist went up" in the Raaya Mehemna, Parshas Tzav (folio 28, end of side b).

והנה בחי' תול כטל זהו עוד המשכה עליונה יותר כדלקמן. אך אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] לא עם הארץ חסיד ולא בור ירא חטא.

Now, the level of "shall distill like the dew" is a still higher drawing-down, as [will be explained] below. However, our Sages, of blessed memory, said, "An unlearned person (am ha'aretz) cannot be pious (chasid), nor can a boor be sin-fearing."

פי' שא"א להמשיך בחי' חסיד והארה מבחי' רב חסד בחי' אהבת ה' אור אי"ס ב"ה על נפשו בחי' גשם ומטר הנ"ל כשהוא עם הארץ שאין לו תורה

That is, it is impossible to draw down the level of chasid, a ray from the level of "and abundant in kindness (chesed)," the level of the love of G-d, the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, upon his soul, the level of rain (geshem and matar) mentioned above, when he is an am ha'aretz who has no Torah.

כי אור א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מבחי חכמה מאיר ונמשך למטה בבחי השתלשלות דוקא מעילה לעילה כו' (ועמ"ש מענין ולא ע"ה [עם הארץ] חסיד בביאור ע"פ וקבל היהודים)

For the Infinite Light, blessed be He, which is far above the level of Chochmah (wisdom), shines and is drawn down below only by way of the chain of descent (hishtalshelus), from cause to cause, etc. (and see what is written on the matter of "nor can an am ha'aretz be pious" in the explanation on [the verse] "And the Jews undertook");

ולכן מתלבש בחכמה תחלה וכמ"ש בזה"ק [בזהר הקדוש] תלת קשרין קוב"ה [קודשא בריך הוא] ואורייתא וישראל ישראל מתקשראן באורייתא כו'.

and therefore it is first en clothed in Chochmah, as is written in the holy Zohar: "Three bonds: the Holy One, blessed be He, the Torah, and Israel; Israel are bound to the Torah," etc.

וזהו האזינו השמים הוא בחי תושב"כ [תורה שבכתב] שם מים הוא בחי חכמה עילאה כמו מים שאין להם גוון כו'.

And this is [the meaning of] "Give ear, O heavens (shamayim)": it is the level of the Written Torah; sham mayim ("there is water"), which is the level of the higher Chochmah, like water, which has no color, etc.

23 וכך הוא ענין תרוה שבכתב שהוא בחי חכמה עילאה כמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] רע"ק [רבי עקיבא] היה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלין שכל קוץ וקוץ הוא מרמז על כמה עניני חכמה עילאה נפלאה עצמו מספר

And so is the matter of the Written Torah, which is the level of the higher Chochmah (wisdom), as our Sages, of blessed memory, said: "Rabbi Akiva would expound heaps upon heaps [of laws] on each and every crownlet." For each and every crownlet alludes to many matters of the higher Chochmah, wondrous, too numerous to count;

וכן כל תמונה וצורת אותיות וטעמיהן ותגיהן ונקודותיהן כולם בחכמה נפלאה למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית.

and likewise every shape and form of the letters, and their cantillation notes, their crownlets and their vowel points: all of them are in wondrous wisdom, higher and higher, without end or limit.

24 ואדברה הוא לשון הנהגה והמשכה כמו ידבר עמים תחתינו והיינו כדי להמשיך לישראל בחי כמטר

לקחי צריך להיות תחלה האזינו השמים ותשמע הארץ הוא בחי תורה שבע"פ [שבעל פה]

And "and I will speak (va'adabrah)" is an expression of leading and drawing, as in "He shall lead (yadber) peoples under us." That is, in order to draw down to Israel the level of "My teaching like the rain," there must first be "Give ear, O heavens" and "let the earth hear," which is the level of the Oral Torah,

שהיא מקבלת מתושב"כ [מתורה שבכתב] שע"י תושב"כ [תורה שבכתב] ושבוע"פ [ושבעל פה] יערוף כמטר לקחי וגוי הוא האהבה בהתגלות אור ה' על נפשו.

which receives from the Written Torah. For through the Written Torah and the Oral [Torah], "My teaching shall drop like the rain," etc., which is the love, in the revelation of G-d's light upon his soul.

משא"כ כשאין לו תורה אין אור האהבה שורה ומתגלה בנפשו כי תלת קשרין מתקשראן דא בדא קוב"ה [קודשא בריך הוא] ואורייתא וישראל.

Whereas when he has no Torah, the light of love does not rest and become revealed in his soul; for "three bonds are bound one to another: the Holy One, blessed be He, the Torah, and Israel.

ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה [בקודשא בריך הוא] (ועמ"ש בד"ה כי עמך מקור חיים בענין פי המשפילי לראות בשמים ובארץ ובענין השקיפה ממעון קדשך מן השמים כו' ע"ש ועמ"ש ע"פ השמים כסאי והארץ הדום רגלי):

Israel are bound to the Torah, and the Torah to the Holy One, blessed be He" (and see what is written in the discourse beginning "For with You is the source of life," on the meaning of "Who lowers [Himself] to look upon the heavens and the earth," and on the matter of "Look down from Your holy dwelling, from the heavens," etc. See there. And see what is written on [the verse] "The heavens are My throne and the earth is My footstool").

25 ו והנה כל הנ"ל בחי גשם ומטר זהו בקשת כנ"י [כנסת ישראל] דהיינו שיהיה נמשך ע"י אתעדל"ת

[אתערותא דלתתא].

6. Now, all of the above, the level of rain (geshem and matar), is the request of the Congregation of Israel (Knesses Yisrael): that is, that it should be drawn down through an arousal from below (is- arusa dilesata).

אך הקב"ה השיב לה אהיה כטל טל הוא בחי' ומדרגה גבוה מאד נעלה מה שא"א להמשיך ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] שאין כח במעשה התחתונים לעורר את האהבה הגדולה הזאת ואעפ"כ [ואף על פי כן] אחרי התעוררות מעשה התחתונים שיבא כגשם כו'

But the Holy One, blessed be He, answered her, "I will be like the dew." Dew is a very high and exalted level and rank, which it is impossible to draw down through an arousal from below, for the deeds of those below have no power to arouse this great love. Nevertheless, after the arousal of the deeds of those below, so that "He will come like the rain," etc.,

אזי מאליו וממילא נמשך בחי' הטל והוא בחי' חג הסוכות וסוכה תהיה לצל יומם וכתוב ה' צלך ובצל ידי כסיתך בחי' וימינו תחבקני (ואפשר לומר שגם ע"פ לה"ק [לשון הקודש] יש שייכות סוכה לטל והוא ע"פ מ"ש בנחמיה)

then, of itself and as a matter of course, the level of the dew is drawn down. And this is the level of the festival of Sukkos, "And a sukkah shall be for a shade by day"; and it is written, "Havayah is your shade," and "In the shadow of My hand I have covered you," the level of "And His right hand embraces me." (And it is possible to say that also according to the Holy Tongue there is a connection between sukkah and tal ("dew"), and this is according to what is written in Nehemiah

(סי' ג' ט"ו) יבננו ויטללנו דפירושו כמו סוכה כמ"ש בשרשים וכ"כ [וכן כתב] במצודת ציון שהוא ענין צל (chapter 3, [verse] 15), "He built it and covered it (vi'tal'lenu)," which means like a sukkah, as is written in the Shorashim; and so wrote the Metzudas Tziyon, that it is a matter of shade.

כי בצל קורתי (בראשית י"ט) תרגם אונקלוס בטלל וכן בגמרא (פ"ג [פרק ג'] דסוכה דל"א) האי כשורה דמטללתא

For "in the shadow of my roof" (Bereishis 19) Onkelos translates "betelal"; and so too in the Gemara (chapter 3 of Sukkah, folio 31), "this beam of the covering (metalalta)."

וזהו תזל כטל ואזי יוכלו לבא לבחי' אמרתי להיות האמירה שלי ע"ד ואשים דברי בפיו ופי יגיד תהלתך יגיד מאליו וממילא כנ"ל

And this is [the meaning of] "shall distill like the dew"; and then they will be able to come to the level of "my speech" (imrasi), that the speech be Mine, along the lines of "And I have put My words in your mouth" and "My mouth shall declare Your praise": it shall declare of itself and as a matter of course, as mentioned above.

(וזהו ואשים דברי בפיו ובצל ידי כסיתיו שבחיי דברי שבפיו שזהו ענין כטל אמרתי זהו ענין ובצל ידי כוי בחיי אי עם חג הסוכות ועמ"ש מזה בד"ה ביום השע"צ [השמיני עצרת] עוי' [ועי' בזהר בראשית])

(And this is [the meaning of] "And I have put My words in your mouth, and in the shadow of My hand I have covered you": that the level of "My words in your mouth," which is the matter of "my speech like the dew," is the matter of "and in the shadow of My hand," etc., one level with the festival of Sukkos. And see what is written about this in the discourse beginning "On the eighth day, an atzeres." And see the Zohar, Bereishis)

(דף ד' סע"ב [סוף עמוד ב]) ובפ' צו (דל"ה ע"א) והנה סיפיה דקרא הוא לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה.

(folio 4, end of side b), and in Parshas Tzav (folio 35a). Now, the end of the verse is "to plant the heavens and to lay the foundations of the earth, and to say to Zion, 'You are My people.'"

והיינו שבחיי טל נמשך בבחי' שמים וארץ וכמש"כ [וכמה שכתוב] האזינו השמים כוי תזל כטל כוי ועיי' לאמר לציון כוי וכנ"ל בענין השקיפה כוי וברך כוי

That is, the level of dew is drawn into the level of heavens and earth, as it is written, "Give ear, O heavens," etc., "shall distill like the dew," etc.; and through this, "to say to Zion," etc., as mentioned above regarding "Look down," etc., "and bless," etc.

ולכן אין הטל נפסק כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לפי שמקורו מאד נעלה ממעשה התחתונים ואתערותא דלתתא שאין מגיעים אלא עד מקור נשמות ישראל ומזליהם העליון.

And therefore dew never ceases, as our Sages, of blessed memory, said; because its source is very far above the deeds of those below and the arousal from below, which reach only as far as the source of the souls of Israel and their supernal mazal.

אכן הטל יורד ונמשך מאור עליון הנק' טלא דבדולחא כמ"ש כי טל אורות טלך (בישעיה ס"י כ"ו י"ט) (ועי' בזח"א [בזהר חלק א])

Rather, the dew descends and is drawn from a supernal light called "the crystalline dew" (tala devdolcha), as it is written, "For Your dew is the dew of lights" (in Isaiah, chapter 26, [verse] 19) (and see the Zohar, Part I)

(דק"ל סע"ב [סוף עמוד ב] ודרל"ב א') דפי אורות ממש מאינן נהורין עילאין דנהרין לעילא כו' וח"ג [וחלק ג']
(דקכ"ח ב') אורות נהורא דחורתא דעתיקא כו'

(folio 130, end of side b, and folio 232a), that the meaning of "lights" is literal: "from those super-nal lights that shine above," etc.; and Part III (folio 128b): "'Lights': the light of the whiteness of Atika," etc.,

הה"ד [הדא הוא דכתיב] ועינו כעין הבדולח כו' שהוא למעלה מעלה מבחי המזלות שהן נוצר חסד ונקה כו'
כמ"ש בזה"ק [בזהר הקדוש] כו'

as it is written, "And its appearance was like the appearance of bedolach (crystal)," etc.; which is far above the level of the mazalos, which are "Notzer chesed" ("He preserves kindness") and "Venakeh" ("and He cleanses"), etc., as is written in the holy Zohar, etc.

(וזהו שבברכת יעקב נאמר ויתן לך האלקים מטל השמים כו' שזהו למעלה מעלה מבחי שרש נש"י
[נשמות ישראל] מצד עצמן שהוא מבחינת המזלות ובהר פ' תזריע) (דמ"ט ע"א) גבי הזה עליהם מי חטאת
שיורי טלא דבדולחא.

(And this is why in the blessing of Jacob it is said, "May G-d give you of the dew of the heavens," etc.: for this is far above the level of the root of the souls of Israel in and of themselves, which is from the level of the mazalos. And in the Zohar, Parshas Tazria) (folio 49a), regarding "Sprinkle upon them waters of purification": "the remnants of the crystalline dew."

וזהו ההמשכה שמבחי מזל ונוצר חסד כמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה למה נסמכה פ' מרים כו' ע"ש
ונקראים רק שיורי טלא והיינו כדי לטהר טמא מת.

And this is the drawing-down from the level of mazal and Notzer chesed, as is written in Iggeres HaKodesh, in the passage beginning "Why was the section of Miriam juxtaposed," etc. See there. And they are called only "the remnants of the dew," and this is in order to purify one who is impure through [contact with] the dead.

אכן לע"ל [לעתיד לבוא] להיות תחיית המתים ממש זהו על ידי גילוי מבחי עצמיות טל אורות ממש.

But in the Future to Come, for there to be the actual resurrection of the dead, this is through a revelation from the level of the very essence of "the dew of lights" itself.

26 ועמ"ש בביאור ע"פ ואהיה אצלו אמון גבי אחר וקדם צרתני שיש בבחינת הרצון עליון ב' בחינות כו' ע"ש ועד"ז הוא ענין יערוף כמט ר ותזל כטל

And see what is written in the explanation on [the verse] "And I was with Him as a nursling (amon)," regarding "Behind and before You have formed me": that in the level of the supernal will there are two levels, etc. See there. And in the same way is the matter of "shall drop like the rain" and "shall distill like the dew";

כי יערוף מלשון עורף זהו נק' בחי' אחר לגבי בחי' תזל כטל שהוא פנימית תענוג העליון כו' אלא שאעפ"כ [שאף על פי כן] גם בבחי' יערוף נמשך הארה מבחי' הפנימית המתלבש בבחינת המזלות

for ya'arof, from the word oref ("the back of the neck"), is called the level of "behind" relative to the level of "shall distill like the dew," which is the inner dimension (pnimiyus) of the supernal delight, etc. Except that, nevertheless, in the level of ya'arof too there is drawn a ray from the level of the inner dimension that is encloded in the level of the mazalos;

ולכן נק' שיורי טלא כו' ועמ"ש עוד מענין האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] בביאור ע"פ צאינה וראינה כו'

and therefore it is called "the remnants of the dew," etc. And see further what is written on the matter of the arousal from above (isarusa dile'eila) that is above the arousal from below (isarusa dile-sata) in the explanation on [the verse] "Go out and see," etc.

(בפ' קדושים) ובביאור ע"פ אני ישנה כו' שראשי נמלא טל עו' [וע'] עוד בענין תזל כטל בזהר ויקהל דר"י ע"א:

(in Parshas Kedoshim), and in the explanation on [the verse] "I sleep," etc., "for my head is filled with dew." And see further on the matter of "shall distill like the dew" in the Zohar, Vayakhel, folio 210a.

27 קיצור מהדרוש ע"פ האזינו

A summary of the discourse on [the verse] "Give ear."

28 אות א יבאר ענין כל ימיו בתשובה ויש בו ד' ענינים. הא' הוא שיקדים פ"י מאמר נשמה שנתת בי כו'

Section 1 will explain the matter of "all his days in teshuvah (return)," and it has four topics. The first is that it first presents the explanation of the saying, "The soul that You gave within me," etc.:

והוא שהנשמה שרשה הגבה למעלה וכדי שתורד פלאים להתלבש בגוף צריכה להתצמצם ולהתפשט בכמה מיני צמצומים והתפשטות ודרך כלל הם ד' מיני ירידות וזהו נתת בי בראת יצרת נפחת כנגד ד' אותיות הוי"ו כו'.

namely, that the root of the soul is exceedingly high above, and in order for it to descend wondrously [low] to be en clothed in a body, it must contract itself and expand itself through many kinds of contractions (tzimtzumim) and expansions; and in general they are four kinds of descent. And this is “You gave within me,” “You created,” “You formed,” “You breathed,” corresponding to the four letters of Havayah, etc.

ב' אך לא כל הנשמה נכנסת בתוך הגוף רק הארה ממנה בלבד דרך צמצום כו' כנ"ל.

Second: However, not the whole soul enters into the body, but only a ray of it, by way of contraction, etc., as mentioned above.

אבל כל הנשמה ועיקרה נשאר למעלה ונקי מזל. ג' וענין המזל היינו כמ"ש ונוזלים מן לבנון. לבנון הוא בחי' אין שממנו תמצא החכמה.

But the whole soul and its essence remains above, and is called mazal. Third: The matter of the mazal is as it is written, “And flowing from Lebanon.” Lebanon is the level of ayin (“nothing”), from which Chochmah (wisdom) is found.

29 וזהו ענין התשובה שהרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה דהיינו לבחי' שורשה העליון בחי' אין ומזל הנ"ל עד יעבור עמך הוי' למעלה מבחי' שם הוי' יו"ד צמצום כו' והיינו ע"י תשובה בביטול ומס"נ [ומסירות נפש].

And this is the matter of teshuvah (return): that “the spirit shall return to Elokim who gave it,” that is, to the level of its supernal root, the level of ayin and mazal mentioned above, “Until Your people pass over, Havayah,” above the level of the Name Havayah, [whose] yud is contraction, etc. And this is through teshuvah, with self-nullification (bittul) and self-sacrifice (mesirus nefesh).

ד' והשתא א"ש [אתי שפיר] ענין כל ימיו בתשובה כי בכל יום צ"ל בחי' תשובה זו למקורא דכולא באמרו שמע ישראל כו' שצריך למסור נפשו באחד:

Fourth: And now the matter of “all his days in teshuvah” is well understood: for each day there must be this level of teshuvah to the Source of all, in his saying “Hear, O Israel,” etc., for he must give over his soul in [the word] “One.”

30 אות ב' הוא הגי'ה [הגהה].

Section 2 is a gloss.

31 באות ג יש בו ב' ענינים א' יבאר איך יתהפך לבו לבוא לבחי' תשובה מס"נ [מסירות נפש] ביטול הנזכר פ"א ויאמר שהוא בשומו ללבו מ"ש ובחרת בחיים.

Section 3 has two topics. First: it will explain how his heart is to be transformed, to come to the level of teshuvah (return), self-sacrifice (mesirus nefesh) and self-nullification (bittul), mentioned in section 1; and it will say that this is by his taking to heart what is written, "And you shall choose life."

כי בכל דבר יש חיים ומות הגשמיות נק' מות והרוחניות שבו נקרא חיים והוא ית' חיי החיים.

For in everything there is life and death: the physicality is called death, and the spirituality within it is called life; and He, blessed be He, is the Life of life.

32 וא"כ יתבונן אם לעוברי רצונו שהוא בגשמיות נמשך כ"כ [כל כך] חיות ותענוג לעושי רצונו שהם המצות עאכו"כ [על אחת כמה וכמה].

And if so, he will contemplate: if for those who transgress His will, which is in physicality, so much life-force and delight is drawn down, for those who do His will, which are the mitzvos, how much more so.

וא"כ ועמך לא חפצתי כו' ויבא למס"נ [למסירות נפש] ממש מחמת שיחרה לו מאד על היותו נפרד כו'.

And if so, "And besides You I desire nothing," etc.; and he will come to actual self-sacrifice (mesirus nefesh), because it grieves him greatly that he is separated, etc.

ב' יבאר כי תשובה זו הוא בחי' שבת אותיות תשב והשביתה היא למטה להסיח דעתו מכל המחשבות הטורדות לקשר נפשו בה' למס"נ [למסירות נפש] באחד

Second: it will explain that this teshuvah (return) is the level of Shabbos, [whose] letters [are those of] tashev. And the resting, below, is to divert his mind from all the disturbing thoughts, to bind his soul to G-d, to self-sacrifice in [the word] "One";

ולמעלה הי"ע [הוא ענין] עליי [עלייה] החכמה ומדות שנתפשטו בבחי' עשיה ובשבת התגלות אור א"ס בבחי' שלמעלה מהחכמה.

and above, it is the matter of the ascent of Chochmah (wisdom) and the emotive attributes (middos) that had spread forth into the level of "making" (asiyah); and on Shabbos [there is] the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) at a level that is above Chochmah.

אמנם דוקא מי שטרח בע"ש [בערב שבת] בתפלה שבכל יום מששת ימי החול שהוא ההארה מעין שבת למס"נ [למסירות נפש] בקריאת שמע כנ"ל יאכל בשבת:

However, specifically "one who toiled on Erev Shabbos," in the prayer of each of the six weekdays, which is the ray resembling Shabbos, to self-sacrifice in the reading of the Shema, as mentioned above, "will eat on Shabbos."

33 באות ד יש ב' ענינים. א' יבאר כי יוהכ"פ [יום הכפורים] נקרא שבת שבתון כי הוא עיקר יום התשובה ובשבת מאיר הארה ממנו בלבד כי עיקר התשובה ביטול רצון והנה אית רצון ואית רצון.

Section 4 has two topics. First: it will explain that Yom Kippur is called "Shabbos Shabbason" because it is the principal day of teshuvah (return), and on Shabbos only a ray of it shines. For the essence of teshuvah is the nullification of will; and behold, "there is will and there is will."

34 וביוכ"פ [וביום כפור / וביום הכפורים] מתגלה רצה"ע [רצון העליון] שהוא בחי' לפני הוי' ומשם נמשך סלח לנו אך סלחתי כדברך כתיב ר"ל [רוצה לומר] כפי האתעדל"ית [האתערותא דלתתא] רעותא דליבא עיי"ז מתגלה אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] רצה"ע [רצון העליון] הנ"ל שלג וצמר כו'.

And on Yom Kippur the supernal will is revealed, which is the level of "before Havayah," and from there is drawn "Forgive us." But it is written, "I have forgiven according to your word": that is to say, according to the arousal from below (isarusa dilesata), the heart's desire; through this the arousal from above (isarusa dile'eila) is revealed, the supernal will mentioned above, "snow" and "wool," etc.

ב' יבאר שלכך נתנו לוחות אחרונות ביוכ"פ [ביום כפור / ביום הכפורים] כי אנכי ולא יהיה לך כללות מ"ע [מצות עשה] ול"ת [ולא תעשה]

Second: it will explain that this is why the second Tablets were given on Yom Kippur. For "I am" and "You shall have no" are the general and collective expression (klalus) of the positive commandments and the prohibitions:

ע"י מ"ע [מצות עשה] גילוי מהו"ע [מהותו ועצמותו] בחי' אנכי נמשך להיות אלקיך ע"י שם הוי' ובחי' ל"ת [לא תעשה] שלא יהיה הסתר ולא יבדילו אלהים אחרים וניתנו בחשאי פנימי' [פנימיות / פנימית] הלב:

through the positive commandments, the revelation of His being and essence, the level of "I am," is drawn to be "your G-d," through the Name Havayah; and the level of the prohibitions is that there be no concealment and that "other gods" not separate. And they were given quietly: the inner dimension (pnimiyus) of the heart.

35 באות ה יבא לביאור הפסוק. ויש בו כ' ענינים. הא' הוא מה שנת' [שנתבאר] איך שע"י תשובה הנ"ל

Section 5 comes to the explanation of the verse, and it has two topics. The first is what was explained: how, through the teshuvah (return) mentioned above,

אזי הוא בחי' ויבא כגשם לנו בחי' ואד יעלה ע"י הריחוק יעורר אה"ר [אהבה רבה] גשם ואזי כמטר לקחי שלוקחים אותו כביכול.

there is then the level of "And He will come to us like the rain," the level of "a mist went up": through the distance he will arouse the great love (ahavah rabbah), rain; and then "My teaching (likchi) like the rain," that He is taken, as it were.

כ' יבאר שמ"מ א"א להיות המשכות הנ"ל אא"כ [אלא אם כן] יש לו תורה כי תלת קשרין כו' וזהו האזינו השמים ותשמע הארץ תשב"כ [תורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] ואח"כ יערוף כמטר כו':

Second: it will explain that nevertheless the drawings-down mentioned above cannot take place unless he has Torah, for "three bonds," etc. And this is "Give ear, O heavens" and "let the earth hear": the Written Torah and the Oral Torah; and afterwards, "shall drop like the rain," etc.

36 אות ו יבאר שהמטר הוא הנמשך ע"י אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] אבל אה"י כטל הוא מבחי' שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת שם יען שהוא למעלה מבחי' מקור נש"י [נשמות ישראל] ומזליהם בחי' טלא דבדולחא שלמעלה מהמזלות ונוצר ונקח:

Section 6 will explain that the rain is what is drawn down through an arousal from above (isarusa dile'eila); but "I will be like the dew" is from a level that the arousal from below (isarusa dilesata) does not reach, since it is above the level of the source of the souls of Israel and their mazalos: the level of the crystalline dew (tala de-vedolcha), which is above the mazalos and "Notzer" and "Venakeh."

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likutei-torah/haazinu/1/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok